

Jakob Cohen, kelner bij N.V. Concertgebouw De Vereeniging

RAN 255_324 Dossier Concertgebouw De Vereeniging

RAN 255_46 Notulenboek Concertgebouw De Vereeniging

Jakob (of Jacob) Cohen, geboren op 9 juni 1908 in Rotterdam, werkte in 1940 als kelner bij N.V. Concertgebouw De Vereeniging. Hij was een van de werknemers die volgens de regels van de verordening van 30 september 1940 - indirect - in dienst was van de gemeente, en daardoor geconfronteerd werd met ontslag. Hij was niet rechtstreeks in dienst van de gemeente, maar omdat De Vereeniging in grote mate afhankelijk was van gemeentesubsidie, werden ook dit soort dienstverbanden onder de verordening geschoven. Zie ook dossier RAN 2_10512 Ontslag Joden Gemeente, en ons artikel op deze site: *Ontslagen uit gemeentedienst*.

Jakob woonde met zijn moeder Melanie Hoffman, weduwe van Hartog Cohen, op Willemsweg 83. Na zijn ontslag als kelner bij De Vereeniging per 11 januari 1941 wendde hij zich tot Maatschappelijk Hulpbetoon, zoals ook blijkt uit de documenten verderop.

Najaar 1941 en voorjaar 1942 duikt zijn naam op in bewaard gebleven archieven van de Werkverruiming, in projecten die werden uitgevoerd in de omgeving van Nijmegen (Beersche Overlaat en Heumensoord).¹ Aan het eind van de zomer van 1942 moet hij, zoals meer Joodse 'werkloze' mannen, een oproep hebben gekregen voor het 'Joodse werkkamp' Wittebrink bij Hummelo.² In ieder geval zit hij er eind september, totdat dit kamp, zoals alle Joodse werkkampen in die dagen, *schlagartig* werd ontruimd en alle mannen, onder wie ook zijn broer Wilhelm en zijn neef Hartog Cohen, naar Westerbork werden afgevoerd.³ Alle drie werden zij van daaruit op 19 oktober op transport gesteld naar Auschwitz, waar zij op 21 oktober aankwamen. Kennelijk is hij daar geselecteerd voor dwangarbeid, waarschijnlijk was zijn broer al in Cosel de trein uit gesleurd. Na vier maanden werd hij vermoord. Zijn moeder werd opgepakt tijdens de razzia van 17 november 1942, en ging een week later naar Auschwitz haar dood tegemoet.

---

¹ RAN 368_43.

² RAN 368_87.

³ Zie hierover ook ons artikel *De gang naar de Joodse werkkampen* op deze site.

DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

BERICHT OP SCHRIJVEN VAN

NR. 49740

AFD. Ambtenarenzaken

BETREFFENDE Ontheffing van
Joden van de waarneming van
functie.

'S-GRAVENHAGE. 11 Januari 1941.

MEN GELIEVE BIJ HET ANTWOORD NAUWKEURIG
HET ONDERWERP, DE DAGTEKENING EN HET
NUMMER VAN DIT SCHRIJVEN TE VERMELDEN

Ingevolge opdracht van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied ter zake van niet-arisch overheids-personeel en met dat personeel gelijkgesteld heb ik de eer te Uwer kennis te brengen, dat te rekenen van de dagtekening van dit schrijven, van de waarneming van zijn functie is ontheven:

J.Cohen, kellner bij de N.V.Concertgebouw de Vereeniging.

Ik moge U verzoeken ter zake het noodige te verrichten, e.q. te doen verrichten. De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied heeft bepaald, dat de betrokkene voorloopig in het genot blijft van zijn wedde (toelage enz.).

DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN,

Frederiks

AAN

het Bestuur van de N.V.

Concertgebouw de Vereeniging

te NIJMEGEN.

Ⓐ 6481 - '40

Frederiks aan het Bestuur van Concertgebouw De Vereeniging, 11 januari 1943, ontslag Jakob Cohen (RAN 255_324).

27 Januari

Departement van Binnenlandsche Zaken
Afd. Ambtenarszaken
's-GRAVENHAGE.

Betreft : Ontheffing van Joden van waarneming van functie-
Uw schrijven 49740 dd. 11 Januari.

Onder referte aan Uw bovenvermeld schrijven, verzoeken wij Uw aandacht voor het volgende :

Onze vennootschap, welke een zuiver particulier karakter draagt, exploiteert te Nijmegen het Concertgebouw "De Vereeniging". Tensinde de gedurende de laatste jaren optredende exploitatieverliezen te dekken, heeft de gemeente Nijmegen zich destijds bereid verklaard hieraan tegemoet te komen door het verstrekken van een jaarlijksche maximum bijdrage in dit tekort van f. 20.000.-, overwegende dat instandhouding van ons bedrijf een belang is voor de stad Nijmegen.

Wij nemen aan, dat het Gemeentebestuur van Nijmegen uit hoofde van het bovenstaande onderteekening verlangde van de betreffende Jodenverklaring door de leden van ons bestuur en personeel, waartegen wij, als op zichzelf staand feit, geen bezwaren meenden te moeten aanvoeren.

Nu volgens Uw schrijven de verordening blijkbaar ook op ons bedrijf van toepassing wordt geacht, verzoeken wij U beleefd wel te willen nagaan, of dit in verband met het bovenstaande wel juist is. Zoo ja, dan zullen wij Uwerzijds gaarne vernemen of de door Maatschappelijk Hulpbetoon te dezer plaatse ingenomen stelling, dat wij aan den betrokken werknemer, die hier slechts in lossen dienst was, behalve zijn usantieele garantieloon van f. 3.80 per week, ook moeten uitbetalen het weeggemiddelde van de uit hoofde zijner betrekking ontvangen loonen, niet op een misverstand berust.

N.V. Concertgebouw de Vereeniging
De Raad van Bestuur

voorzitter

Secretaris

Raad van Bestuur van De Vereeniging, 27 januari 1941. 'Ontheffing van Joden van waarneming van functie' (RAN 255_324).

Joodsche kelner

2. Mededeeling van het Dep. v. Binnenlandsche Zaken dat met ingang van 11 Jan. '41 de Joodsche kelner J. Cohen van de waarneming van zijn functie is ontslagen, hij blijft voorlopig in het genot van zijn wedde.

Deze kelner had een garantieloon van f 3.80. Zijn overige inkomsten bestonden uit fooien. Hij heeft zich tot Maatschappelijk Hulpbetoon gewend om steun. Volgens deze instelling zou de vennootschap hem niet alleen zijn garantieloon moeten doorbetalen, doch tevens het gemiddelde van het bedrag, dat hij aan fooien ontving.

Wij hebben ons ter zake om uitsluitel gewend tot het Departement, tevens met verzoek nog wel te willen overwegen, of de desbetreffende verordening niet ten onrechte door de gemeente voor ons van toepassing is verklaard.

5. Brieven van ...

Notulenboek bestuursvergadering De Vereeniging 30 januari 1941, p.412 (RAN 255_46).

Trefwoord 'Joodse kelner': 'Mededeeling van het Dep. v. Binnenlandsche Zaken dat met ingang van 11 Jan. '41 de Joodsche kelner J. Cohen van de waarneming van zijn functie is ontslagen. Hij blijft voorlopig in het genot van zijn wedde. Deze kelner had een garantieloon van f 3.80 Zijn overige inkomsten bestonden uit fooien. Hij heeft zich tot Maatschappelijk Hulpbetoon gewend om steun. Volgens deze instelling zou de vennootschap (?) hem niet alleen zijn garantieloon moeten doorbetalen, doch tevens het gemiddelde van het bedrag, dat hij aan fooien ontving. Wij hebben ons ter zake om uitsluitel gewend tot het Departement, tevens met het verzoek nog wel te willen overwegen, of de desbetreffende verordening niet ten onrechte door de gemeente voor ons van toepassing is verklaard.'

DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

BERICHT OP SCHRIJVEN VAN
27 Januari 1941

NR. 52111 AFD. Ambtenarenzaken.

BETREFFENDE
ontheffing van Joden van
waarneming van functie.

'S-GRAVENHAGE, 15 Maart 1941.

MEN GELIEVE BIJ HET ANTWOORD NAUWKEURIG
HET ONDERWERP, DE DAGTEKENING EN HET
NUMMER VAN DIT SCHRIJVEN TE VERMELDEN.

1. Naar aanleiding van Uw nevenvermeld schrijven deel ik U mede, dat Uwe N.V. valt onder de werking van mijne circulaire van 9 November 1940, no. 49438, afd. Ambtenarenzaken, betreffende personeel in dienst van vereenigingen enz., waarin de gemeente deelneemt.
2. Nu intusschen het Joodsch personeel met ingang van 1 Maart j.l. is ontslagen, heeft de in Uwen brief bedoelde kwestie haar beteekenis grootendeels verloren.
3. Niettemin merk ik op, dat blijkens bericht van het gemeentebestuur van Nijmegen, van de zijde van den Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon nimmer is medegedeeld, dat Uw bestuur verplicht zou zijn, aan Cohen wekelijks boven zijn garantie-loon van f.3.80 ook zijn gemiddelde ontvangsten per week aan 100 foelen uit te betalen.
4. Ik meen dan ook te moeten aannemen, dat Uwe missive op een misverstand moet berusten.

DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN,

Aan
den Raad van Bestuur der N.V.
Concertgebouw de Vereeniging,
te NIJMEGEN.

Ⓐ 6481 - 40

Ook gemiddeld ontvangen foelen uitbetalen is niet voorgeschreven (RAN 255_324).

Niet Arisch
personeel

De directeur deelt mede, dat blijkens bericht van den directeur van Maatschappelijk Hulpbetoon, onze mening, als zou door de Vereeniging ook het gemiddelde fooien bedrag aan den uit zijn functie ontheven niet-arischen kelner, Cohen, moeten worden betaald, onjuist is.

Notulenboek bestuursvergadering De Vereeniging 28 februari 1941, p.417 (RAN 255_46)

Onder het trefwoord 'Niet Arisch personeel': De directeur deelt mede, dat blijkens bericht van den directeur van Maatschappelijk Hulpbetoon, onze mening, als zou door de Vereeniging ook het gemiddelde fooien bedrag aan den uit zijn functie ontheven niet-arischen kelner, Cohen, moeten worden betaald, onjuist is.'